

دوفصلنامه بین المللی تحقیقات حقوق قضایی

License Number: ۸۶۲۲۷ Article Number: ۷۵N۱۰sh ۸۵۰۵۰ ISSN-P: ۲۷۱۷-۱۱۳۲

تحلیل جرم شناسانه خودکشی و بررسی تطبیقی از منظر حقوقی

کیفری ایران و آمریکا با مطالعه نقش شبکه های مجازی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۷/۱۷، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۹/۲۶)

علی استکی^۱

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان

مرضیه استکی

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی، موسسه آموزش عالی نقش جهان، اصفهان

چکیده

این مطالعه با هدف بررسی تحلیلی پدیده خودکشی از دیدگاه جرم شناسی و روانشناسی انجام شده و همچنین خودکشی از منظر فقه و حقوق ایران و ایالات متحده آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است. علیرغم اینکه در قوانین کشور ما خودکشی جرم انگاری نشده و بالطبع برای موارد معاونت در خودکشی نیز مجازاتش تعیین نگردیده به نظر می رسد با توجه به اینکه خودکشی از نظر دین مبین اسلام و سایر ادیان ابراهیمی به شدت منع گردیده در این خصوص در قوانین ما خلاء موجود بوده و میبایست در بحث معاونت در خودکشی در قانون مجازات اسلامی بازنگری شده و موادی به آن اضافه گردد. خودکشی در کشورهای مختلف از جمله ایالات متحد آمریکا به صورت متفاوتی جرم انگاری شده و آنچه قابل تامل می باشد اینکه قانون صریح و شفاف در حقوق کیفری کشور ما موجود نمی باشد خودکشی به دلیل مختلفی واقع می گردد که ما در این مقاله دلایل مختلف آن را به طور مختصر بیان شده و نقش شبکه های مجازی به صورت گسترده تری مورد بررسی و مطالعه قرار دادیم.

واژگان کلیدی: خودکشی، اتانازی، شبکه های اجتماعی، شبکه های مجازی

^۱ نویسنده مسئول

مقدمه

خود کشی از نظر لغوی به معنای کشتن خود- انتحار - قتل نفس می باشد و مترادف آن ، تلاش زیاد تقلا ی زیاد و کار مفرط و مستمر می باشد. خود کشی در معنای انگلیسی:سویساید سلف بستراکشن می باشد.

تعاریف خود کشی: خود کشی عملی است که یک فرد به صورت آگاهانه و خود خواهانه به منظور پایان بخشیدن به زندگی خود انجام می دهد.

از دیدگاه روانشناسی خود کشی نتیجه درد شدید روانی است که از آن به عنوان روان و درد یاد می شود و نتیجه کمبود در انواع نیازهای اساسی انسان است. (اشناید من ۱۹۹۶، ۲۳) از منظر حقوق کیفری اصطلاح خودکشی از مفاهیم حقوق کیفری هست. و عبارت است از هر عملی که موجب مرگ خود انسان می شود و به بیان دیگر قتلی است که فاعل و مفعول آن شخصی واحدی هستند و در واقع بزه کار و بزه دیده یک نفر می باشند. (شریفی خضارتی، ۱۴۰۰، ۱۸)

از لحاظ پیشینه ی تاریخی خودکشی از زمانهای گذشته تا به حال وجود داشته و تفاوت آن اولاً : گسترش آماری تعداد خودکشی ها و نیز ابزار و شیوه های مورد استفاده در خودکشی می باشد. که از این نظر با توجه به پیشرفتهای همه جانبه جوامع بشری و گسترش استفاده از فضای مجازی و شبکه های اجتماعی راه های سهل الوصول تری برای خودکشی در دسترس افراد قرار می گیرد ثانیاً : دومین تفاوت بازه ی سنی افراد بوده که در زمانهای قدیم بیشتر افراد در نیمه ی دوم عمر خود اقدام به خودکشی نمودن لیکن در زمان های قدیم بیشتر افراد در نیمه ی دوم عمر خود اقدام به خودکشی نمودن لیکن در زمان کنونی بیشترین آمار ها مربوط به جوانان و نوجوانان می باشد. طبق آمارهای بررسی شده خودکشی بعد از تصادفات به عنوان دومین عامل مرگ و میر جوانان مخصوصاً در کشورهای توسعه یافته می باشد. البته باید متذکر شویم که آمارهای ارائه شده واقعی نیست و رقم سیاه به دلایل مختلفی از جمله عدم اعلام ، عدم تشخیص و یا در برخی کشورهای اسلامی

به دلیل ننگ و رسوایی حاصل از این موضوع وجود دارد.

بخش اول: بیان مسئله

ازمنظردین مبین اسلام خودکشی از گناهان کبیره است و به شدت محکوم شده است، خداوند در قرآن کریم درآیه ۲۹ سوره نساء می فرماید: ولا تقتلوا انفسکم ان الله کان بکم رحیماً ومن یفعل ذلک عدواناً وظلماً فسوف نصلیه ناراً وکان ذلک علی الله یسیراً . مرحوم علامه طباطبایی مفسر بزرگ قرآن در رابطه با این آیه شریفه فرموده است که این آیه بیان گر این مطلب است که خود را در مخاطره قتل نفس نیفکنید و سبب و زمینه ی آن را فراهم نکنید. از نظر مفسران دیگران مفهوم این آیه این است که خداوند متعال و مهربان راضی نیست کسی شما را به قتل برساند و بلکه راضی نیست و به شما هم اجازه نداده است که بارضایت خود خویشتن را نابود کنند. همچنین در روایاتی که از معصومین علیهم السلام وارد شده به قبح این عمل اشاره شده است از جمله در روایتی از امام صادق (ع) بیان شده که می فرماید: اگر کسی به طور عمد خود را بکشد همواره در آتش جهنم خواهد بود و یا امام علی (ع) می فرماید: مومن ممکن است به هر نوع مرگی بمیرد اما خودکشی نمی کند پس کسی که بتواند خون خود را حفظ کند و با این وجود از قاتل خودجلوگیری نکند تا کشته شود قاتل خود خواهد بود. (فرز الحکم و دررالکلم)

از منظر حقوق کیفری قانون گزار در ماده ۲ قانون مجازات اسلامی جرم را هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات در نظر گرفته شده است بیان کرده است بنابراین تعریف یک عمل در صورتی جرم خواهد بود که **اولاً**: قانون برای آن مجازات تعیین نموده باشد.

ثانیاً: جرم شامل فعل و ترک فعل بوده یعنی در بعضی موارد انجام عمل وصف مجرمانه دارد و در برخی موارد دیگر خودداری از انجام عمل واحد وصف مجرمانه می باشد و لذا هر عمل مجرمانه ای باید دارای ارکان سه گانه ی: مادی - معنونی و قانونی باشد و به تبع همین موضوع معاونت در جرم نیز باید واجد عناصر سه گانه ی جرم باشد. با مراجعه به

قانون مجازات اسلامی عنصر قانونی معاونت در ماده ۴۳ بیان شده و در خصوص این که آیا معاونت در جرم مستقل است یا خیر اختلاف عقیده وجود داشته که در این خصوص طرفداران مکتب تحقیقی معاونت در جرم را به عنوان جرمی مستقل می دانند و در مقابل طرفداران نظام یگانگی جرم معاونت را وابسته به جرم اصلی دانسته و مجرمیت استعاری را مطرح می نمایند. در حقوق کیفری کشور ما معاونت در جرم استعاری بوده البته در پاره ی از موارد به صورت خاص معاونت در جرم عنوان مجرمانه ی مستقلی دارد. (امید علی، ۱۴۰۳، ۱۵) در قوانین حقوقی ایران خودکشی جرم محسوب نمی شود و با امعان نظر به مجرمیت استعاری معاونت در خودکشی نیز جرم نخواهد بود. در قانون کیفری کشور ما در دو مورد: الف) معاونت در خود کشی (ب) تهدید به خودکشی و یا اقدام به خودکشی جرم انگاری شده و برای آن مجازات در نظر گرفته شده که مورد الف ناظر بر ماده ۱۵ قانون جرایم رایانه ای است که طبق این ماده: هر کس از طریق سامانه های رایانه ای یا مخابراتی یا حامل های داده مرتکب اعمال زیر شود. به ترتیب زیر مجازات خواهد شد. بند ب) (اصلاحی (۱۳۹۹/۱۱/۸) چنان چه افراد را به ارتکاب جرایم منافی عفت یا استعمال مواد مخدر یا روان گردان یا خود کشی یا انحرافات جنسی یا اعمال خشونت آمیز - تحریک یا ترغیب یا تهدید یا دعوت کرده یا فریب دهد یا شیوه ی ارتکاب یا استعمال آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد به حبس ۹۱ روز تا یک سال یا جزای نقدی از بیست میلیون تا ۸۰ میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم می شود. مورد ب) ناظر بر ماده ۵۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح بوده که طبق این ماده هر نظامی که برای فرار از کار یا انجام وظیفه و یا ارباب و تهدید فرمانده یا رئیس و یا هر ما فوق دیگر یا برای تحصیل معافیت از خدمت و یا انتقال به مناطق مناسب تر و یا کسب امتیازات و دیگر عمدا به خود صدمه وارد کند و یا تهدید به خود زنی نماید یا به عدم توانایی جسمی یا روحی متعذر شود و بنا به گواهی پزشک نظامی یا پزشکان قانونی تمارض او ثابت شود و یا در انجام وظایف نظامی بی علافگی خود را در موارد متعدد ظاهر کند به نحوی که در تضعیف سایر نیروهای نظامی

موثر باشد علاوه بر جبران خسارت به ترتیب زیر محکوم می شود.

الف) هرگاه در مقابل دشمنان باشد چنانچه عمل وی موجب اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب بسازد و در غیر این صورت به حبس از دو تا ده سال محکوم می شود .

ب) هرگاه در زمان جنگ باشد و در مقابل دشمنان نباشد به حبس از یک تا پنج سال است.
ج) در سایر موارد به استثناء مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می شود به حبس از سه ماه تا یکسال محکوم میشود .

با بررسی موارد مندرج در قانون کیفری ایران صرفاً در همین دو ماده در خصوص خودکشی خود کشی به صورت خاص جرم انگاری شده است باید بیان کنیم که در خصوص خودکشی تسهیل شده یا اتانازی^۱ هیچ گونه ماده قانونی در حقوق کشور ما موجود نبوده و حسب مورد جزء موارد قتل عمد محسوب می گردد.

اتانازی یا هومرگی که در زبان یونانی به معنای مرگ خوب است در اصطلاح به معنای این است که بیمار بنا به درخواست خودش به صورت طبیعی و آرام بمیرد و جهت تحقق این امر از افرادی نظیر پزشکان، پرستاران یا خانواده با بستگان بخواهند که به آن ها در مردن کمک کنند. (سید علی زاده، ۱۳۹۶، ۱۱)

اتانازی دارای انواعی بوده از جمله اتانازی فعال داوطلبانه - اتانازی فعال غیر داوطلبانه اتانازی فعال اجباری- اتانازی غیر فعال. از نظر شریعت اسلام و قوانین کیفری ایران همان گونه که بیان شد اتانازی موارد قبول نیست و در پاره ای از موارد قتل عمد شمرده می شود . در ادیان آسیایی نظیر بودائیسم - شینوئیسم - کنفوسیوسم اتانازی پذیرفته شده است.

^۱ اتانازی: اتانازی یا هومرگی در زبان یونانی به معنای "مرگ خوب" است که در اصلاح شرایطی است که بیمار بنا به درخواست خودش به صورت طبیعی و آرام بمیرد. کسانی که در شرایط این نوع مرگ قراردارند اکثراً بیماران لاعلاج یا صعب العلاج هستند و یا از یک بیماری روانی نظیر اختلال افسردگی رنج می برند که در چنین شرایط از افراد دیگری می خواهند.

(همان منبع) در سال های قبل ارتکاب خودکشی در آمریکا جرم محسوب می شد اما بعدها قانون گذار از این اقدام جرم زدایی کرده است. آخرین تعقیب قضایی در مورد اقدام به خودکشی در آمریکا در سال ۱۹۶۱ صورت گرفته است که در این خصوص دادگاه عالی کارولینای شمالی با استناد به قانون عرفی انگلستان اقدام به خودکشی را و به عنوان یک جنحه قابل مجازات می دانست.

در حال حاضر چندین ایالت آمریکا مساعدت در خودکشی را جرم انگاری نموده به طور مثال در آلاسکا - آریزونا و آرکانزاس قتل غیر عمد محسوب شده و در کالیفرنیا جنایت محسوب می گردد. افزون بر قوانین ایالتی در قانون جزای نمونه نیز مساعدت در خودکشی بعنوان یک جرم خاص مورد توجه قرار گرفته است. در بند ۲ ماده (۵) ۲۱۰ این قانون مقرر شده که مساعدت یا وسوسه کردن به خودکشی یک جرم مستقل محسوب می گردد و در برخی ایالات هیچ گونه قانونی برای مساعدت در خودکشی به چشم نمی خورد از جمله در ایالات آلاباما - ماساچوست - نوارا و اوهاو و (میر محمد صادقی، ۱۳۹۳ ، ۳۵)

در ایالت اورگان سابقاً خودکشی مساعدت شده ی پزشکی جرم بود و قتل غیر عمد درجه دوم محسوب می گردید. در سال ۱۹۹۵ قانونی تحت عنوان قانون مرگ با عزت به تصویب رسید که خودکشی مساعدت شده ی پزشکی را تحت شرایطی مجاز اعلام کرد و در اکتبر سال ۱۹۹۷ به اجرا گذاشته شد. به موجب این قانون بیماران جهت اخذ مساعدت در خودکشی باید دو مرتبه درخواست شفاهی خود را به فاصله ی ۱۵ روز و یک درخواست کتبی که از سوی دو شاهد تأیید شده ارائه نمایند و یکی از شهود حداقل نباید با بیمار رابطه خویشاوندی داشته باشد و بعد از آن در خواست بیمار توسط پزشک مشاور بررسی و همچنین صلاحیت ذهنی و روانی بیمار جهت اتخاذ تصمیم آگاهانه باید ارزیابی شود.

در ایالت واشنگتن هیچ قانونی جهت ممنوعیت خودکشی و یا اقدام به خودکشی وجود ندارد در ایالت ورمونت در سال ۲۰۱۳ قانون انتخاب بیمار و کنترل بر پایان زندگی را به تصویب رسید که به موجب این قانون بیماران باید خودشان توانایی استفاده از داروی خاتمه دهنده

حیات را داشته باشند و سن آنها بالای ۱۸ سال باشد. در ایالت مونتانا مساعدت در خودکشی را قانوناً جرم می دانند و برای آن حبس تا حداکثر ۱۰ سال یا جزای نقدی تا حداکثر ۵۰ هزار دلار یا هر دو مجازات را در نظر می گیرند. (همان منبع)

با بررسی تطبیقی حقوق ایران و ایالات متحده امریکا نتیجه می گیریم که در امریکا قانون واحدی در خصوص خودکشی حاکم نبوده و ایالات مختلف دارای قوانین مختلف می باشند و در حقوق کیفری کشور ایران به جزء ماده ۱۵ قانون جرایم رایانه ای و ماده ۵۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح اشاره ای به موارد خودکشی نشده و در خصوص خودکشی مساعدت شده طبق نص قانون مرتکبین را می توان حسب مورد تحت عنوان سبب اقوا از مباشر به قتل عمدی محکوم نمود و مثال ملموس در این خصوص مساعدت در خودکشی افراد مجنون و یا غیر ممیز می باشد. با توجه به این که خودکشی از نظر دین مبین اسلام و سایر ادیان ابراهیمی به شدت منع شده به نظر می رسد در بحث معاونت در خودکشی قانون کیفری ما دارای خلاء می باشد و می بایست در این خصوص در قانون بازنگری شده و معاونت در خودکشی را به صورت عام جرم انگاری نمایند.

بررسی خودکشی از منظر جرم شناسی و روان شناسی :

همان گونه که ذکر گردید خودکشی پدیده ای است به قدمت زندگی بشر و علل و عوامل مختلفی موجب بروز این پدیده می شوند از دیگاه امیل دورکیم^۱ جامعه شناس قرن ۱۹ که اندیشه های وی پیرو مکتب اسبابات گرایی می باشد خودکشی یک عمل اجتماعی با دلایل اجتماعی است. از نظر این محقق همبستگی میزان روابط اجتماعی یک فرد یا گروه را به دیگران مرتبط می نماید یعنی هر چه میزان همبستگی و ارتباط فرد با گروه کم یا زیاد

^۱امیل دورکیم: دیوید امیل دورکیم جامعه شناس بزرگ سده نوزدهم و اوایل سده بیستم بود و بنیان گذار جامعه شناس به شمار می رود. عمده کارهای دورکیم به مکتب اثبات گرایی گرایش دارد. او معتقد بود رخدادهای اجتماعی دارای واقعیت خاص خود هستند و از نظر او میتوان واقعیت های اجتماعی را همچون شی و مورد بررسی قرار داد سه مضمون عمده مورد توجه او یکی اهمیت جامعه شناسی به منزله یک علم تجربی و دیگری پیدایش فرد، فردیت و شکل گیری نظم اجتماعی نوین و بالاخره ریشه ها و خصوصیات اقتدار اخلاقی در جامعه بود.

باشد.

بر این پدیده تأثیر گذار می باشد و بر این اساس دورکیم چهار نوع خودکشی را معرفی می نماید که شامل:

۱- خودکشی خود خواهانه که با کم شدن میزان همبستگی فرد با گروه به وجود می آید
 ۲- خودکشی دگر خواهانه که علت بروز این نوع خودکشی زیاد شدن میزان همبستگی فرد با گروه بوده که در این خصوص می توانیم به گروه های آرمان گرا اشاره نمائیم.
 ۳- خودکشی آنومیک (بی هنجاری): این نوع خودکشی به دلیل نابسامانی های اجتماعی یا فقدان نظم در جامعه به وجود می آید و بیان گر انحطاط اخلاقی فرد و عدم جهت گیری اجتماعی است و با تحولات چشم گیر اقتصادی و اجتماعی مرتبط است از دیدگاه دورکیم این نوع خودکشی نشانه ی شکست توسعه اقتصادی تقسیم کار در تولید همبستگی اور گانیکی است.

۴- خودکشی تقدیر گرایانه: این نوع خودکشی زمانی اتفاق می افتد که فرد بیش از اندازه تحت نظارت قرار می گیرد و آینده او بی رحمانه مسدود شده و احساساتش تحت نظم و ستمگرانه به شدت خفه می شوند به عنوان مثال ممکن است برخی از زندانیان مرگ را نسبت به زندگی محدود در زندان ترجیح دهند. (کی نیا، ۱۳۸۴، ۵۳) از دیدگاه روان شناسی خودکشی اغلب در زمینه ی یک دوره افسردگی اساسی رخ می دهد اما ممکن است در نتیجه مصرف مواد و مشروبات الکلی یا سایر اختلالات رخ دهد و باید گاهی ممکن است بدون اختلالات روان پزشکی و در موقعیت هایی نظیر مصیبت و سوگ شدید در غم از دست دادن عزیزان به صورت طولانی مدت و یا کاهش سلامت جسمی و روحی به وجود آید. مهارت تاب آوری کیفیتی روان شناختی است که به افراد اجازه می دهد زمین بخورند و از جا برخیزند و با قدرت بیش از قبل به زندگی ادامه دهند که در این خصوص پنج مولفه ی . اعتماد به نفس - توانایی حل مسئله - انعطاف پذیری - بهبود پذیری و امید می تواند تأثیر گذار باشد از منظر جرم شناسی خودکشی در دو مقوله ی نظری و کاربردی بررسی

می گردد. (فیروزمند، ۱۳۹۱، ۱۵)

طبقه بندی های مختلفی در خصوص خودکشی داریم که از جمله ی آنها بر اثر علل و عوامل می باشد که شامل : بر اثر گرایش - ضعف عزیزه صیانت - بر اثر جنون - بر اثر عشق و شهوت -اتفاقی - مصرف مواد و مشروبات الکلی می باشد.

ممکن است خود کشی به دلیل تمایلات انتحاری بوقوع پیوندد که شامل مواردی بدین شرح می باشد: خودکشی افسرده مدار - خودکشی عذر خواهانه یا پوزشی - خود کشی حیرانی - خودکشی سخاوتمندانه - خود کشی ساختگی - خودکشی مضاعف - خودکشی سورئالیستی که در این مورد شخص آخر کار پشیمان می شود. (همان منبع)

طبق قانون حرارتی آدولف کتله خودکشی در مردان بیشتر از زنان می باشد و طبق فصول سال میزان آن تغییر می کند به طوری که در فصل بهار و تابستان به دلیل گرمای بیشتر میزان خود کشی بیشتر می شود. طبق بررسی های انجام شده خودکشی در ایالات متحد آمریکا در نواحی شهر نشین بیشتر از نواحی روستایی می باشد و با این که در قسمتهای شهری نیز تفاوت آماری داریم مثلا در سان فرانسیسکو نسبت به نیویورگ و شیکاگو آمار بالاتری از خودکشی داریم با بررسی آماری در میزان خودکشی های کشور ایران بیشترین آمار خودکشی مربوط به مناطق شهر نشین بوده و عمده دلایل آن نا امیدی و افسردگی - اختلالات روانی - اعتیاد به مواد مخدر و الکل و مشکلات مالی و شغلی و مسائل خانوادگی و طلاق - استفاده کنترل نشده از شبکه های اجتماعی و فضای مجازی می باشد. در کشورهای مختلف روشهای متفاوتی برای انجام خودکشی وجودکه از جمله متداول ترین روشها: حلق آویزی - مسمومیت -استفاده از سلاح گرم و ... می باشد. بنا بر اعلام سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۱۵ میلادی خودکشی منجر به مرگ ۸۲۸۰۰۰ نفر در سطح جهان شد که با مقایسه ی آماری حدود ۱/۵ در صد از کل مرگ و میرهای سراسر جهان را شامل می گردد. یکی از مهمترین علل وقوع خود خودکشی در کشور ما استفاده بی رویه از شبکه های اجتماعی و فضای مجازی می باشد که فضای مجازی به دلیل ویژگی های

منحصر فردی نظیر بدون مرز بودن و عدم امکان کنترل و امکان هنجار شکنی می تواند تاثیرات زیادی در انحراف جامعه مخصوصا جوانان و نوجوانان داشته باشد .

انقلاب اطلاعات و گسترش روز افزون فن آوری های ارتباطاتی مانند شبکه های ماهواره ای -اینترنت و شبکه های اجتماعی تاثیرات شگرفی در تمامی شئون زندگی جوامع جدید گذاشته است که از این میان اینستاگرام - وات ساپ - یوتیوپ - فیس بوک -توییتر گوگل پلاس - اسنپ چت - ایتا - روبیکا و..... و بین این شبکه ها اینستاگرام بیشترین تاثیرات منفی را در بروز انحراف در جوانان و نوجوانان دارد و درهمین بستر بسیاری از جرائم سایبری به وقوع میپیوند . (جلالی فراهانی ۱۳۸۷ - ۳۴۰)

شبکه های اجتماعی از چنان قدرتی برخوردارند که به شیوه های هولناک گاه با القای مطالب ناامید کننده و گاه کاربران این شبکه ها با تهدید به انتشار فیلم و عکس های سوژه های خود، زمینه خودکشی را فراهم می نمایند. در کشورهای غربی به علت ولنگاری فرهنگی پخش وافشای عکسها و تصاویر برهنه زنان تهدید محسوب نمی گردد اما در کشور ما به دلیل ارزش های دینی و فرهنگی و عرفی آبروی افراد در معرض خطر قرار میگیرد و گاه در اکثر موارد به خودکشی منتج می گردد. فضای مجازی با محتوای مسموم، سلامت ذهنی و فکری جوانان و نوجوانان را به خطر می اندازد و محتویات شبکه ها بدون هیچ گونه فیلتر و محدودیت سنی در اختیار همه افراد قرار می گیرد.

مارگانت و همکاران وی در تحقیقاتی که در سال ۲۰۱۷ انجام دادند دریافتند که در بسیاری از پرونده های که منجر به خودکشی شده یا شخصی به خود آسیبی رسانده پای مزاحمت های اینترنتی باز شده است و ارباب و مزاحمت های مجازی یکی از مشکلات بزرگ و مرتبط با افزایش نرخ خودکشی می باشد (میسون ۲۰۰۸) به علاوه اینترنت و فضای مجازی وقایع خودکشی را گزارش می نماید و هیچ گونه کنترلی بر این موضوع وجود ندارد و حتی روشهای خودکشی را نیز مستندسازی می نماید. یکی از این نمونه ها «پیمان خودکشی» می باشد که در پی آن چند نفر که در انجمن ها و چت روم هایی با این موضوع با هم آشنا

شده اند قرار می گذارند که در زمان و شرایط یکسان بصورت مشابه اقدام به خودکشی نمایند. در سال ۲۰۰۸ در یک پت روم ژاپنی خبر خودکشی یک جوان با استفاده از هیدروژن سولفید منتشر شد که در مدت زمان کوتاهی بعد از آن ۲۲۰ نفر به همان روش اقدام به خودکشی نمودند که منجر به فوت ۲۰۸ مورد از آنها شد (لوکستون ۲۰۱۲)

یکی دیگر از معضلات فضای مجازی امکان کسب اطلاعات درخصوص روشها و نحوه ی خودکشی می باشد که قشرهای مختلف اجتماعی از جمله جوانان و نوجوانان به سهولت با سرچ و جستجو در شبکه های مجازی بدون اینکه هیچ گونه فیلتری اعمال شده باشد با روشها و ابزارها مورد نیاز آن آشنا شده و کسب اطلاعات می نمایند و با ایجاد صفحه ی یاد بود برای افرادی که خودکشی نموده اند در شبکه های مجازی به عنوان عاملی جهت اقدام به خودکشی سایر کاربران شبکه ها خواهد بود.

متأسفانه با شیوع ویروس کرونا در سالهای اخیر در کشورما و مجازی شدن کلاس های درسی در مدارس زمینه ی استفاده دانش آموزان از گوشی تلفن همراه فراهم و به تبع آن امکان ورود به فضای مجازی و شبکه های اجتماعی برای دانش آموزان فراهم گردید و نوجوانان ساعات زیادی را جهت جستجو در فضای مجازی سپری می نمایند و تقریباً با انواع شبکه های اجتماعی آشنایی دارند که طی آمارهای موجود میزان آسیب های فضای مجازی نسبت به سالهای قبل از آن به شدت روند افزایشی دارد.

نتیجه گیری

خودکشی پدیده ایست که فرد احساس می کند به بن بست رسیده و هیچ راهی برای برگشت به زندگی شخصی و اجتماعی وجود ندارد و لذا با تهیه ابزار و وسایل مورد نیاز برای این کار و یا فراگیری آموزشهای لازم به طرق مختلف از جمله جستجو در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی اقدام به این عمل می نماید. در آموزه های دینی و همچنین عرف و فرهنگ کشور ما و نیز بسیاری از کشورهای خودکشی عملی ناپسند محسوب می گردد و در دین مبین اسلام بعنوان گناه نابخشودنی تلقی می گردد. متأسفانه در حقوق کیفری کشور

ما در خصوص خودکشی و معاونت در آن (به جزء موارد استثناء) هیچگونه مجازاتی تعیین نگرديده اما در برخی از کشورها بصورت موردی جرم انگاری و تعیین مجازات شده است. خودکشی به دلایل مختلفی از جمله زمینه های فردی- اختلالات روحی و روانی- مشکلات زناشویی- جنون - فقر و بیکاری- افسردگی و مشکلات روانشناسی و... ممکن است به وقوع بپیوندد اما نقش شبکه های اجتماعی و فضای مجازی در این خصوص بسیار پررنگ و حائز اهمیت بوده و زنگ خطری برای افراد جامعه علی الخصوص جوانان و نوجوانان می باشد. لذا اعمال فیلتر در شبکه های اجتماعی و پیشگیری از دسترسی بودن موارد مرتبط با خودکشی و عدم امکان جستجو توسط کاربران می تواند یکی از روش های صیانت از قشر نوجوان و جوان جامعه باشد و همچنین باید سازوکارهای اجتماعی مدرن با توجه به پیشرفت های علمی و وضع قوانین و مقررات درخور فرهنگ جامعه مورد مطالعه و جایگزین روشهای سنتی شود. نهایتاً استحکام نهاد خانواده و ایجاد اعتماد و خودباوری در افراد جامعه و افزایش امید به آینده در جوانان و نوجوانان و فرهنگ سازی در جامعه نقش مهمی در پیشگیری از خودکشی دارد همچنین بازنگری در قوانین کیفری و تعیین مجازات های سنگین برای افرادی که به نوعی در اقدام به خودکشی معاونت و یا مساعدت مینمایند می تواند در کاهش این پدیده موثر باشد. امید است با مطالعه جامع و استفاده از نظرات اندیشمندان حوزه ی حقوق کیفری و مدنی و همچنین نظریات روانپزشکی و جامعه شناسی بتوان با این معضل بزرگ مبارزه کرد.

منابع و مأخذ

- ۱- قرآن مجید
- ۲- تفسیر المیزان - علامه طباطبائی
- ۳- غررالحکم و دررالکلم - کلمات قصار امام علی (ع)
- ۴- قانون مجازات اسلامی ۹۲
- ۵- قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح
- ۶- بیات شیرین - مبانی جرم شناسی
- ۷- کی-میا- مهدی - مبانی جرم شناسی - دانشگاه تهران (۸۴)
- ۸- امیرعلی مجید- خودکشی و قوانین مجازات آن - پایان نامه کارشناسی ارشد ۱۴۰۳
- ۹- سید علی زاده گنجی، سید جواد- بررسی تطبیقی اتانازی در حقوق کیفری ایران و آمریکا ، مقاله کنفراسی سیویلیکا ۱۳۹۶
- ۱۰- میرمحمدصادق، حسین- مطالعه تطبیقی خودکشی مساعدت شده پزشکی در حقوق ایران، انگلستان و آمریکا- فصلنامه حقوق پزشکی ۱۳۹۳
- ۱۱- فیروزمند، لیلا- پایان خودخواسته - مجله دادگر خرداد ۱۳۹۱
- ۱۲- جلالی فراهانی، امیرحسین -پیشگیری وضعی از جرائم سایبری- فصلنامه فقه و حقوق شماره ۶- ۱۳۸۵
- ۱۳- شریفی خضارتی امیر، طبقه بندی خودکشی ها از دیدگاه جرم شناسی ، مرکز آموزش قوه قضائیه، ۱۴۰۰
- ۱۴- رضایان محسن ، رفتار خودکشی و پیشگیری از آن، مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۱۴۰۲
- ۱۵- Jhon wily and amp :son smithereens l.ybarra Kimberly
j.mitchell.۲۰۰۸

